

SECTION 13.
MODERN PROBLEMS OF SOCIAL
AND HUMANITARIAN EDUCATION.
INCLUSIVE EDUCATION

Довгопола К. С.,

кандидат психологічних наук,

старший науковий співробітник

відділу освіти дітей з порушеннями зору

Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка

Національної академії педагогічних наук України

м. Київ, Україна

**КОМУНІКАТИВНИЙ РОЗВИТОК НЕЗРЯЧИХ ДІТЕЙ
РАНЬОГО ВІКУ В УМОВАХ РОДИННОГО ВИХОВАННЯ**

Спілкування - це значно більше, ніж тільки мовлення, це складний процес взаємодії людей. Через спілкування людина проявляє власну сутність та реалізується, вчиться, вирішує проблеми, обмінюється досвідом та емоціями.

Перші півроку життя для немовля провідною діяльністю є безпосереднє емоційне спілкування з близькими дорослими. Голоси батьків, доторки, годування, перевдягання, носіння на руках — це основа спілкування немовляти, побудова стосунків у родині.

Приблизно після досягнення малюком шести місяців провідним стає ситуативно-ділове спілкування, тобто таке спілкування, яке відбувається у процесі спільних дій з предметами, зазвичай, це проста гра з іграшками або предметами побуту. При цьому дитина чекає на позитивну оцінку від дорослого за якусь конкретну дію.

Після року провідною стає предметна діяльність, тобто спроба оволодіти діями з предметами відповідно до їх функцій (ложкою їмо, шкарпетки вдягаємо на ноги, олівцем чи грифелем малюємо і т.п.), і саме ситуація гри та дій з предметами є найсприятливішою для комунікативного і мовленнєвого розвитку.

Розвиток мовлення у незрячих дітей має певні своєрідності, які характерні для більшості з них. Як правило, значної затримки мовленнєвого розвитку не відбувається, але певна уповільненість та особливість може мати місце. Незряче немовля не може бачити, як дорослі складають та ворухать губами, коли вимовляють той чи інший

звук. Так само не доступні для нього споглядання емоційних проявів мимики людей.

До характерних особливостей розвитку мовлення незрячих дітей раннього віку відноситься нечітка вимова окремих фонем. Діти неправильно вимовляють окремі звуки. Іншою характерною особливістю є ехолалія, коли малюки автоматично повторюють ті слова та фрази, які звернені до них. Зазвичай це явище проходить у віці 3—4 років. Часто незрячі діти говорять про себе у третій особі, оскільки їм важко співставити власні тіло та ім'я. Зазвичай, якщо немає супутніх проблем, усе ці особливості з часом зникають самі, але інколи буває потрібна допомога спеціаліста та застосування спеціальних корекційних вправ.

Для того, щоб стимулювати комунікативний розвиток незрячого немовля віком від народження і до 6 місяців батькам важливо якнайчастіше розмовляти з дитиною, промовляйте всі свої дії, робити простий масаж і найпростіші пальчикові ігри із звуковим супроводженням. Потрібно часто носити немовля на руках та торкатися його. Нахиляти своє обличчя ближче до малюка під час спілкування, класти його ручки собі на обличчя, горло, губи.

Після досягнення незрячим малюком шести місячного віку, варто продовжувати багато розмовляти з дитиною, розповідаючи про те, що з нею відбувається. Під час розмови потрібно робити паузи, надаючи можливість немовляти відповісти звуками та рухами. Також важливо надавати дитині час на розуміння того, що на неї очікує, попереджаючи про це. Корисно разом слухати різні побутові та природні шуми, змінювати інтонацію голосу відповідно до ситуації, частіше звертатися по імені.

У віці від 6 до 12 місяців для незрячого немовля особливої важливості набувають назви предметів та дій, тому усі члени родини повинні вживати однакові та точні назви предметів та дій. Необхідно залучати до спілкування усю сім'ю, близьких родичів та друзів, щоб дитина чув різні голоси, інтонації та манери спілкування. Корисно грати в ігри, які поєднують у собі моторний та мовний компоненти, навчати малюка загальноприйнятим жестам. Важливо продовжувати багато розмовляти з незрячим малюком та розповідати про навколишнє і після досягнення ним старшого віку.

Дитина з важкими порушеннями зору у віці від 1 до 2 років все активніше спілкується, привертає до себе увагу і проявляє зацікавленість у обстеженні різних предметів. Зазвичай її мовлення у цей період не зрозуміле для чужих людей, але добре зрозуміле для близьких. Потрібно давати зрозуміти своєму малюку, що його чують та розуміють, але при цьому важливо, щоб дорослі вживали

загальноприйняті «дорослі» слова та вирази. Адже малюк намагається наслідувати батьків і потребує при цьому правильних зразків.

Близькі дорослі можуть будь-яку ситуацію використовувати для спілкування. Під час розмови бажано давати дитині час на відповідь і, якщо малюк вступає в діалог, усіляко його підтримувати. Необхідно розповідати йому казки і вірші, читати відповідні до віку книжки, співати пісень і слухати разом музику.

Батьки можуть познайомити дитину з іграшками тварин та їх дитинчат (важливо обирати якомога реалістичніші іграшки), звуконаслідувати тваринам і спонукати малюка робити те ж саме.

Турбуючись про комунікативний розвиток незрячої дитини у віці від 2 до 3 років, бажано, щоб його рідні говорили вдома тільки на одній мові та вживали правильні вирази. Важливо підтримувати діалог з дитиною, навіть якщо вона ще не говорить, а спілкується жестами, звуками або окремими словами. Необхідно заохочувати використання рухів, жестів та міміки, при цьому знайомити її тактильно з різними виразами обличчя близьких. Звертаючи увагу дитини на немовленнєві звуки (природи, техніки, музичні інструменти тощо), потрібно пояснювати, що саме звучить.

Під час розмов з дитиною, варто намагатися обирати теми, які їй цікаві. У цей період у малюків особливу зацікавленість викликають предметні дії, тож можна користуватись цим, щоб заохотити до спілкування в цілому, та розмови зокрема. Привчаючи незрячого малюка дотримуватися почерговості висловлювань під час спілкування, батькам важливо дотримуватись цієї почерговості і самим.

Також важливо пам'ятати, що коли батьки розповідають незрячій дитині про певний предмет або явище, завжди потрібно намагатися надати їй можливість познайомитись з темою розповіді через власні відчуття: дотиково обстежити, послухати, понюхати, скуштувати тощо. Адже абстрактні розповіді у цьому віці не збагачують уявлення незрячого малюка про світ, а перетворюють його на слова, які не мають для нього суті. Для дитини важливо мати можливість обстежити руками предмет, для того щоб отримати уявлення про нього та те слово, яким він позначається.

Література:

1. Довгопола, К.С. Психолого-педагогічна оцінка комунікативного розвитку незрячої дитини раннього віку // Збірник наукових праць «Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови» - Київ, 2019. - С 48-56.

2. Кобыльченко В.В. Становление личности дошкольника в норме и при нарушениях зрения: монография / В.В. Кобыльченко. - Saarbrilcken: LAP Lambert Academic Publishing, 2015. - 540 с.

3. Програмно-методичний комплекс розвитку незрячих дітей від народження до 6 років : програма ранньої допомоги дітям з важкими порушеннями зору від народження до 3-х років / Л.С. Вавіна (укладач); за наук. ред. Л.С. Вавіної. - Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. - 68 с

4. Синьова Є. П. Особливості розвитку і виховання особистості при глибоких порушеннях зору : моногр. / Є. П. Синьова. - Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. - 442 с

Kolmykova O. O.,

PhD in Linguistics, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Humanities

Danube Institute of the National University «Odesa Maritime Academy»

Izmail, Odesa region, Ukraine

DISTANT TEACHING/LEARNING AS THE INEVITABLE MEANS OF EDUCATION DURING THE PERIOD OF QUARANTINE

Distant teaching and learning have become a real challenge during the period of coronavirus epidemic. It is a controversial question whether it is good or bad to use the computer as the main means of education, but it is the inescapable fact that the Ukrainian higher education was not ready to function in such a mode.

In spite of computerization of modern society, it turned out that both Ukrainian lecturers and students were not used to give and to accept information only via internet. It should be noted that during the first weeks of the quarantine, studying via internet was taken by most of the students - representatives of the so-called «digital generation» - with great enthusiasm. The same cannot be said of the lecturers who are used to «real time» lessons and appeared to not be prepared to give lessons online. The majority of teachers were at a loss how to organize the lesson to make it interesting, to catch and - what is more important - to hold the attention of the students who are more relaxed when sitting at home, than when in class. So, the change of the methodology of the lessons made the distant teaching a stressful period for the lecturers demanding from them fast learning abilities and willingness to find new teaching methods. All this resulted in the fact that distant teaching required more time and energy from the lecturers.

It goes without saying that there is not much difference between giving lectures in class or remotely. But the situation is quite the different when it comes to practical lessons, especially while studying foreign languages. Communicative approach to teaching demands from the lecturers to involve either the whole class into doing oral exercises or to divide it into small